

Cacrosa, a 3 Km de Vallibona.

Però Teresa va saber aviat què era la guerra, ja que, per les masies de Vallibona, els robatoris i els afusellaments eren continus. Així que ella i el seu germà (amb la seua esposa) decidiren amagar-se a la cova del Turmell, on feia dos anys que vivia amb el seu ramat. Un matí va veure com tres moros de l'exèrcit franquista mataven el seu germà sense saber el perquè. Cap d'ells no ho va poder contar, perquè Teresa els va esclafar el cap amb l'eixada, abans que no pogueren reaccionar.

Acabada la guerra, Teresa, Teresot, va baixar a la Pobla de Benifassà, on es va col·locar per a un tal Santiago (que després va ser alcalde de la vila) a la masia de la Pastora. I allí va estar 2 anys amb uns carboners de Bel, un dels quals intentarà un dia aconseguir els seus favors, encara que l'única cosa que va rebre fou una pallisa brutal. Teresa tenia més força que qual-

Masia del Turmell, ara abandonada.

sevol home.

A pesar que la guerra ja feia quasi 4 anys que havia acabat, era bastant freqüent oir descàrregues de metrallera dalt a la serra del Boixar, però ningú no deia res, ningú no preguntava res.

Un dia, en arribar a la masia, va trobar mitja dotzena d'homes al voltant del foc, que anaven armats. Ningú no va dir res. Un d'ells era Francisco Serrano Iranzo, El Rubio, que després serà el seu company inseparable.

Van tornar al cap d'uns mesos i s'instal·laren a la masia. Teresa baixava a la Pobla de Benifassà i comprava per a tots.

Al poble, ben aviat es va assabentar que la Guàrdia Civil els cercava i que ràpidament va obligar la gent de totes les masies a residir al poble. Teresa es quedava a casa de Santiago. Fou aleshores quan, trobant-se Teresa prop de Castell de Cabres, amb el seu ramat, la Guàrdia Civil (amb el tinent Mangas al capdavant) la va obligar a despullar-se, després d'acusar-la de col·laboració amb la guerrilla. Va marxar plorant cap a la masia disposada a fugir a França; no volia passar més vergonya.

Li va explicar al seu company El Rubio què li havia ocorregut, i aquest li va demanar que es quedara amb ells. Van decidir que, a partir d'ara es diria Florencio.

Teresa, que no tenia cap ideal polític, que no havia fet la guerra, que no sabia per què aquells homes volien canviar el país, era ja un guerrillera una maqui.

Aviat Teresa va aprendre a llegir, a expressar-se com El Rubio; se sentia un altre. Fins i tot (com quan van prendre Benassal), la Pastora, que era ja com la coneixien, es dirigia a la gent per tal de convencè-la de la importància de la seua lluita.

Eren els anys 47 i 48. La guerrilla s'estenia des de l'Ebre fins a Albarrasí. Eren els amos de la serra i, de tant en tant, prenién algun poble (Guidar, Mosquerola, Benassal,...) fins i tot els guàrdies civils procuraven no trobar-se amb ells.

Però les coses anaven a canviar. La guerrilla s'acabava, i sols alguns grups com el d'El Rubio i la Pastora continuaven amb la seua obstinació. La plana major de l'agrupació guerrillera de Llevant-Aragó havia estat aniquilada. Molts maquis tornaven a casa o passaven a França i d'altres anaven caent, com alguns dels seus companys (Matias, el Valencià, el Quinto...). Durant aquest període es van atribuir a La Pastora els més horribles assassinats, però sembla que no hi ha res cert en aquestes afirmacions. Matar l'havia terroritzada sempre. L'única cosa que realment li importava era que se sentia un home. Teresa havia quedat oblidada.

Van decidir que el millor era desfer el grup. Teresa se'n va anar amb El Rubio al Turmell, i es van amagar durant un temps a la coveta de l'Ull de l'Àguila; tornava així als seus orígens. Durant dos anys van romandre allí amagats; solament eixien de nit per robar en alguna masia.

Finalment van decidir organitzar una nova partida, encara que Teresa pensava que el millor era marxar a França, però no ho va fer per tal de no abandonar la seua gent. Van muntar una espècie de campament a la Jorquera, però els mòbils que havien mogut la guerrilla ja no existien. Corria l'any 1.954, el moviment maqui havia estat enterrat feia bastants anys; allò no era altre que una simple supervivència.

A la Jorquera van anar caent la majoria dels darrers companys de la Pastora, inclòs El Rubio, que fou abatut en una masia, camí de Tortosa, quan ja havien decidit fugir a França. La Pastora fou ferida, i els seus companys la van donar per morta.

Però encara li quedava vida a Teresa? Florencio? La Pastora?. Es va refugiar, una vegada més, al Turmell i, després de curar-se de les ferides, va aconseguir arribar a les Escaldes (Andorra), on, uns anys més tard (1.960) fou reconegut i lliurat a les autoritats espanyoles.

Aquesta fou la vida de La Pastora, segons algú que diu haver conviscut amb ella (ell) en la guerrilla maqui. Per a altres persones, no era altre que un criminal acusat de moltes morts.

Pasqual Boira i Muñoz